

Адміністративно-територіальне регулювання виконавчого провадження в Україні

*Сокрута Ю.Б., студентка гр.Ю-95 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Сайко Л.Ю., ст. викладач кафедри права СумДУ*

У світлі демократизації суспільних відносин в Україні відбулося оновлення адміністративного права України, метою якого є гарантування прав людини і встановлення цивілізованого паритету між інтересами особи та держави. Концепція реформи адміністративного права визначила основні засади його розвитку і реформування, згідно з якими було створено Державну виконавчу службу. Віднесення цієї служби до органів виконавчої влади потягло за собою зміну місця інституту виконавчого провадження в системі права України.

Виконавче провадження до останнього часу вважалося слабкою ланкою механізму захисту прав громадян та юридичних осіб та потребувало значної перебудови. Неналежне та несвоєчасне виконання рішень суду та інших органів було однією з причин падіння авторитету судової влади. Особливої актуальності ця проблема набула відносно рішень, згідно з якими боржник зобов'язаний повернути борг. Склалася парадоксальна ситуація, за якої бути боржником стало вигідніше, ніж кредитором, оскільки йому було фактично неможливо забезпечити примусове відновлення прав [2, с. 336].

На сьогоднішній день вчені в основному обмежуються дослідженням окремих аспектів виконавчого провадження і не звертаються до комплексного дослідження адміністративно-правового регулювання виконавчого провадження, а також до визначення його місця в системі права України, основних понять та категорій.

Тому, прийняття нового законодавства про виконавче провадження не тільки не вирішило, а, навпаки, поставило блок нових питань, пов'язаних з подальшим удосконаленням норм законодавства про виконавче провадження. У наукових колах не припиняються дискусії щодо сутності виконавчого провадження, правового статусу державного виконавця, змісту виконавчих правовідносин тощо. Одним із спірних питань є віднесення виконавчого провадження до цивільного чи адміністративного процесу.

Дослідженню даної проблематики присвячені роботи таких вчених: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, А.С. Васильєва, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Н.Р. Нижник, О.В. Петришина, А.О. Селіванова, В.С. Стефанюка, Ю.С. Шемшученка.

Законодавство про виконавче провадження — це сукупність правових норм, які входять до системи адміністративно-процесуального права і предметом регулювання яких є суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності органів державної виконавчої служби України, спрямованої на примусове виконання рішень, ухвал, постанов судових і несудових органів у передбачених законом випадках [4, с. 86].

Такі правовідносини виконавчого провадження встановлюють адміністративно-процесуальний порядок примусового виконання рішень судових і несудових органів, який визначається: системою процесуальних дій.

У теорії адміністративного процесу предметом правового регулювання визнається система суспільних правовідносин, що виникають між органами владних повноважень, їх посадовими особами, судом, з одного боку, та фізичними чи юридичними особами з іншого боку, щодо визнання, реалізації і захисту інтересів особи і держави у сфері публічних відносин та розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, визначеному адміністративним процесуальним законодавством [3, с. 496].

У цьому загальному визначенні предмету адміністративного процесуального права містяться елементи, властиві виконавчим правовідносинам. Так, одним із основних учасників виконавчих (процесуальних) правовідносин є орган владних повноважень – державна виконавча служба та її посадова особа – державний виконавець. З іншого боку учасником виконавчих правовідносин виступають фізичні та юридичні особи, а в окремих випадках також держава, які виступають в якості стягувача –уповноважена особа, та боржника – зобов'язана особа. Ініціатором таких відносин виступає стягувач або його представник, який реалізує своє право на реальний захист (відновлення) порушених прав та інтересів.

Відносини, що складаються між державними виконавцями та іншими учасниками виконавчого провадження є публічно-правовими, оскільки державна виконавча служба є органом

публічної влади. Всі ці відносини регулюються процесуальними нормами законодавства про виконавче провадження, які мають всі ознаки адміністративних процесуальних норм. Загальними для адміністративного процесу, а значить і для будь-якого іншого, що входить до нього, провадження є такі стадії: 1)аналіз ситуації (в різних провадженнях вона називається по різному: адміністративне розслідування, перевірка скарги, обговорення правового акту тощо); 2)прийняття рішення (наказу, постанови, інструкції) в якому фіксується воля суб'єкта влади; 3)виконання рішення [5, с. 355].

Кожна з цих стадій властива і виконавчому провадженню. Так, при отриманні заяви стягувача та виконавчого документа державний виконавець аналізує зміст виконавчого документа, перевіряє його на відповідність Закону.

Виходячи з позиції, що відносини у виконавчому провадженні мають адміністративно-правовий характер, необхідною умовою їх реалізації повинна бути відповідна процесуально-правова форма. Однією з ознак процесуальних правовідносин у виконавчому провадженні виступає той факт, що вони складаються заради чужого інтересу, що виник в матеріальних правовідносинах. Такий матеріальний інтерес мають сторони виконавчого провадження, а їх процесуальні відносини можливі лише з участю державного виконавця як владного суб'єкта правовідносин. Свої владні повноваження державний виконавець реалізує шляхом виконання адміністративно-юрисдикційних норм у процесі регулювання правовідносин, що виникають, змінюються та припиняються [1].

Предметом правового регулювання виконавчого процесу є адміністративно-процесуальні (виконавчі) правовідносини, що складаються між державним виконавцем, сторонами та іншими учасниками виконавчого провадження з приводу примусового виконання рішень судів та інших органів(посадових осіб). Методом правового регулювання виконавчих (процесуальних) відносин є адміністративний примус як форма імперативного методу, що властивий в цілому адміністративному методу.

Отже, з викладеного можна сформулювати окремі висновки щодо змісту адміністративно-виконавчих правовідносин виконавчого провадження. По-перше, відносини у виконавчому провадженні складаються між органами публічної влади в особі державної виконавчої служби та її посадової особи – державного виконавця. По-друге, змістом цих відносин є примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб). По-третє, відносини виконавчого провадження оформлюється у вигляді процесуальних документів владних органів, що у сукупності з іншими ознаками надає цим відносинам адміністративно-процесуальну форму [6, с. 204].

Виконавче провадження має важливе значення: воно є визначеним законом адміністративним процесуально-правовим засобом, який забезпечує примусове виконання рішень судових і несудових органів і тим самим реалізує захист суб'єктивних прав громадян та організацій. Ним усуваються порушення майнових і особистих немайнових прав шляхом застосування процесуальних засобів і способів примусу до осіб, які добровільно не виконали свої обов'язки.

Виконавче провадження забезпечує режим законності в правових відносинах громадян і юридичних осіб, запобігає правопорушенням і здійснює виховний вплив на громадян, службових і посадових осіб у дусі розуміння необхідності належного, своєчасного та повного виконання вимог законів України.

Література:

1. Про виконавче провадження Закон України в редакції Закону України № 2677-VI від 04.11.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Бандурка О.М. Административный процесс: Учебник для высш. уч. зав. / О.М.Бандурка, М.М. Тищенко. – К.: Літера ЛТД, 2001. – 336 с.
3. Демський Є.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. / Є.Ф.Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
4. Бородін І. Адміністративно-процесуальні норми – основа адміністративно-юрисдикційного процесу / І. Бородін // Право України. – 2006. – № 3. – С. 86.
5. Бахрах Д.Н. Административное право: Учебник / Д.Н. Бахрах. – М.: Изд. «БЕК», 1996. – 355с.

6. Щербак С.В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / С.В. Щербак. – К., 2002. – 204 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 110-112.